

ЄВРОПЕЙСЬКА СТРАТЕГІЯ ОХОРОНИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

Частина 1. Виклики та якість прав промислової власності

Геннадій Андрощук,

*завідувач лабораторії правового забезпечення розвитку
науки і технологій НДІ інтелектуальної власності
НАПрН України, кандидат економічних наук*

Вступ. Концепція стратегії інтелектуальної власності останніми роками набуває все більшого поширення, потрапляє до кола інтересів міжнародних організацій [1], науковців [2], парламентів [3] та урядів [4] багатьох країн: Японії (2003 рік), Німеччини (2006 рік), Польщі (2007 рік), Китаю (2008 рік), Фінляндії (2009 рік), Киргизстану (2011 рік), Азербайджану, Білорусі, Молдови (2012 рік). Так, постановою Уряду Фінляндії щодо стратегії з права інтелектуальної власності від 26.03.2009 року була підготовлена Міністерством зайнятості та економіки спільно з Міністерством освіти. Рішення про розробку стратегії щодо права інтелектуальної власності включено до Урядової програми другого скликання Кабінету міністрів прем'єр-міністра М. Ванхенена. Стратегія розроблялась як частина процесу інтенсифікації національної інноваційної політики. Більш детально досвід Фінляндії та інших країн з розробки й реалізації інноваційної стратегії та стратегії охорони інтелектуальної власності викладено автором у роботах [5; 6]. Сутність стратегії полягає в тому, щоб забезпечити такі умови, в яких спілки творчих працівників, новаторів і бізнесменів могли б конкурувати і процвітати, створюючи матеріальні цінності та робочі місця, а громадяни розуміли б роль інтелектуальної власності у створенні суспільних благ.

Розвиток інституційних умов для розширення трансферу знань і техно-

логій, їх капіталізації на рівні організацій, забезпечення ефективної правової охорони результатів досліджень і розробок та забезпечення обліку наукових і науково-технічних результатів, отриманих за рахунок бюджетних коштів, контролю за їх використанням та стимулювання використання новітніх вітчизняних розробок є одними з основних завдань розроблюваних стратегій інтелектуальної власності.

Хоча стратегія інтелектуальної власності визначається значною мірою міжнародними та регіональними нормами, що можуть покладати певні зобов'язання на відповідні країни, вона не може бути повністю нав'язана чи впроваджена ззовні. Тільки власне країна може розробити детальну стратегію, що відповідає її конкретним умовам, виділити необхідні ресурси на досягнення реальних результатів, а потім зробити практичні кроки з реалізації цієї стратегії.

Законодавство про інтелектуальну власність забезпечує охорону нематеріальних активів (далі — НМА). Наприклад, коли виготовлений продукт продається, власне продукт переходить у власність покупця. Проте, право інтелектуальної власності дозволяє виробникові чи винахіднику продукту зберегти НМА продукту у своїй власності. Ці НМА охоплюють ідею або розробку, втілену в продукт, назві або торговій марці, що вирізняє його з-поміж інших. Зазвичай, інтелектуальну власність поділяють на дві основні

сфери: промислова власність і авторське право. У цій публікації акцентується увага вже на правах промислової власності (далі — ППВ)¹.

Патенти на винаходи й торговельні марки є найвідомішими прикладами ППВ. Патент є обмеженим у часі виключним правом, наданим винахіднику в обмін на розкриття технічної інформації про винахід. Водночас права, пов'язані з торговельними марками, що вказують на походження товарів і послуг, не мають максимальної тривалості за умови, що вони продовжують використовуватися в торгівлі. Проте, обидва ці права можуть мати юридичну силу лише за умови сплати зборів за підтримання чинності охоронних документів. Права промислової власності є достатньо різноманітними й охоплюють менш пізнавані права на такі об'єкти, як промислові зразки, географічні позначення та права на сорти рослин. Однак для всіх цих прав спільним є те, що вони забезпечують своїм власникам захист від несанкціонованого використання їхніх НМА, що мають потенційну комерційну цінність, незалежно від того, чи це ідея інноваційного продукту, чи процес, чи спосіб донесення продукту до споживача.

Європейські країни потребують надійного забезпечення ППВ, аби захистити свої інновації та залишатися конкурентоспроможними в умовах глобальної наукомісткої економіки. У ЄС гарантії на рівні Співтовариства існують для більшості зареєстрованих ППВ. Однак, поки не підписана угода про патентування на рівні Співтовариства, такі гарантії не поширюються на патенти. З метою вирішення цього питання у квітні 2007 року Комісія опублікувала Повідомлення², щоб активізувати дискусію про патентну си-

стему в Європі, зробити наступний крок до підписання угоди про патентування на рівні Співтовариства та поліпшити патентне судочинство в ЄС. Комісія вважає, що прогрес у цій справі є життєво важливим і підтверджує свій намір домагатися першочергового розгляду зазначених питань. Повідомлення, випущене тоді Комісією, дало новий поштовх до просування щодо невирішених питань патентного законодавства ЄС.

Тепер, коли процес регулювання патентного права отримав новий імпульс, згадане Повідомлення від Європейської Комісії Європейському Парламенту, Європейській Раді та Європейському соціально-економічному комітету (далі — Повідомлення) спрямоване на розробку комплексної горизонтальної стратегії для всього спектру ППВ. Повідомлення не концентрує увагу на обґрунтуванні відносних переваг формальних ППВ і альтернативних бізнес-моделей, таких як програмне забезпечення з відкритим кодом або комерційна таємниця, але фокусується на власне ППВ. Воно містить аналіз наявних ініціатив та пропонує ряд заходів із забезпечення оптимального функціонування системи задля вирішення проблем, з якими Європі доведеться зіткнутися в найближчі роки. Проаналізуємо його основний зміст з відповідними коментарями.

1. Виклики. У Стратегічному звіті про відновлену Лісабонську стратегію зростання та підвищення рівня зайнятості Європейська Комісія визначила інвестиції в науку та інновації як одну з чотирьох пріоритетних сфер для цілеспрямованих дій впродовж 2008–2010 років³. Охорона інтелектуальної власності є запорукою для інноваційної діяльності, стимулювання інвестицій у R&D і передачі знань від

¹ On copyright, the Commission has published a Green Paper «Copyright in the Knowledge Economy» COM(2008) 466 final — тут і далі прим. в авторській редакції.

² «Enhancing the patent system in Europe» COM(2007) 165 final.

³ «Strategic report on the renewed Lisbon strategy for growth and jobs: launching the new cycle (2008-2010) Keeping up the pace of change» COM(2007) 803 final PART I.

лабораторій до ринку. Чітке регулювання прав інтелектуальної власності є важливою умовою функціонування єдиного ринку, а також досягнення «п'ятої свободи» — вільного пересування знань (тут і далі виділено автором). Вирішення цього питання потенційно може стати частиною більш широкої політики пошуку рішень, які могли б дати відповідь на глобальні питання підвищеного значення, такі як зміна клімату, старіння населення світу та ймовірність енергетичної кризи.

1.1. Економічні та соціальні вигоди від забезпечення ППВ. Будь-яка власність, матеріальна чи нематеріальна, має вирішальне значення для функціонування ринкової економіки. Права промислової власності, такі як патенти на винаходи, промислові зразки і права на сорти рослин, забезпечують стимул для створення нових винаходів й інших інновацій шляхом надання виключного права виробництва на обмежений період часу. ППВ сприяють виходу нових гравців на ринок, адже допомагають залучати венчурний капітал і забезпечують ліцензійний захист від посягань з боку інших гравців. Права на торгові марки мають важливе значення для системи неспотвореної конкуренції, тому що дають клієнтам змогу розрізнати продукцію і послуги підприємств. Торгові марки є дуже ефективним засобом комунікації. З одного боку, вони є джерелом інформації та реклами, а з другого — символом, який втілює і представляє підприємницький потенціал та імідж підприємства. За відсутності конкурентних підробок виробник може збільшувати свою частку на ринку, підвищувати рентабельність і розвивати лояльність клієнтів.

Переваги патентних прав також виходять за межі прав власника поширення знань. У той час як компанії-

конкуренти можуть втратити частку ринку через патенти конкурента, вони отримують вигоду від нових технологічних можливостей опублікованих винаходів, зменшуючи необхідність здійснення реінжинірингу. Це може створити чесне коло інновацій, що в довгостроковій перспективі збалансує первісний ефект високих цін у період ринкової ексклюзивності. Тож, промислова власність має позитивний вплив на конкуренцію за умови суворого дотримання правил конкуренції, котрі запобігають зловживанню правами інтелектуальної власності.

Прикладом про-конкурентних наслідків застосування ППВ є формування резерву⁴ технологічних патентів через зниження транзакційних витрат і встановлення обмежень на сукупний обсяг роялті. Створення резерву дозволить компаніям лише раз сплачувати за ліцензування технологій, що увійдуть до резерву. У випадках, коли ліцензіати отримують поточні послуги, пов'язані із застосуванням ліцензованої технології, спільне ліцензування й обслуговування може сприяти скороченню витрат.

Незважаючи на ці переваги, забезпечення ППВ не є самоціллю. Політика повинна враховувати компроміс між забезпеченням виключного права на виробництво та поширенням нових продуктів і процесів для того, щоб ППВ продовжувати генерувати економічні та соціальні вигоди в майбутньому.

1.2. Мінливість інноваційного середовища. В умовах наукомісткої глобальної економіки зростає важливість інновацій як рушійної сили у процесі створення конкурентної переваги. Європейський бізнес більше не може цілковито покладатися на ціни, як на фактор підтримання конкурентоспроможності. У такому середовищі малі та середні підприємства (далі — МСП), а також науково-дослідницькі

⁴ Commission Notice «Guidelines on the application of article 81 of the EC Treaty to technology transfer agreements» OJ C 101. — 27.04.2004. — P. 2.

організації (далі — НДО), зокрема й університети, відіграють все більш важливу роль у ліцензуванні ППВ. Європейська комісія привернула додаткову увагу до МСП в Лісабонському циклі 2008–2010 років, запропонувавши низку реформ у законі Про мале підприємництво в Європі⁵. Крім цього, важливість передачі знань від НДО до приватного підприємництва в процесі підвищення конкурентоспроможності Європи була нещодавно підтверджена Рекомендацією Комісії до держав-членів ЄС. Ця Рекомендація містить Кодекс практики НДО в області управління інтелектуальною власністю⁶ та закликає Співтовариство до створення єдиної мережі обміну знаннями⁷. Рекомендація допоможе створити більш рівні умови та сприятиме транснаціональному обміну знаннями. Обмін знаннями також може бути поліпшений завдяки узгодженому визначенню та впровадженню виключного дозволу на порушення патентних прав при наукових дослідженнях⁸. До того ж, оскільки багато НДО стають все більш підприємливими, наприклад, за рахунок ліцензування діяльності чи створення дочірніх підрозділів, їхні потреби значною мірою подібні до потреб МСП. Більшість заходів, спрямованих на МСП, викладених в аналізованому Повідомленні, можуть також бути корисними для НДО.

Як невід’ємна частина управління інтелектуальними активами, ППВ відіграють все більш важливу роль в за-

гальній стратегії бізнесу компанії. Останніми роками спостерігається різке зростання попиту на патенти на винаходи, торгові марки й інші зареєстровані права. Проте й, інші способи захисту інформації лишаються такими ж важливими, як і фактор отримання переваги перед конкурентами. Однак у секторі інформаційних технологій бізнес-моделі, засновані на програмному забезпеченні з відкритим вихідним кодом, співіснують в однакових умовах з традиційними патентованими. Під час опитування керівників європейських компаній 53 % респондентів повідомили, що використання прав інтелектуальної власності буде дуже важливим або критичним для їхньої бізнес-моделі впродовж 2 років, а 35% — вважали так вже на момент проведення дослідження⁹. Однак зростання значення інтелектуальних активів у створенні цінності контрастує з відсутністю загально визнаного підходу до відображення цих активів у корпоративній звітності, що може ускладнити доступ до фінансування для бізнесу. Ситуація може бути покращена за рахунок здійснення міжнародних заходів, покликаних сприяти відображенню НМА в звітності компаній.

За останніми оцінками в розвинених країнах на НМА припадає 80 % від ринкової вартості компанії, і лише 20 % займають матеріальні активи. Частка НМА в собівартості продукції в Україні не перевищує 0,5–1,5 %, що в 10–15 разів менше, ніж у розвинених цивілізованих країнах. Саме

⁵ «Think small first — A ‘Small Business Act’ for Europe» COM(2008) 394 final.

⁶ «Commission Recommendation on the management of intellectual property in knowledge transfer activities and Code of Practice for universities and other public research organizations» C(2008) 1329.

⁷ «Improving knowledge transfer between research institutions and industry across Europe: embracing open innovation» COM(2007) 182 final.

⁸ The research exemption to patent infringement allows a patented technique to be used by researchers for experimental or private and non-commercial purposes. Its application in EU Member States is currently being evaluated in a broad-based study, See: http://www.eutechnologytransfer.eu/deliverables/experimental_use_exemption.pdf.

⁹ «The value of knowledge: European firms and the intellectual property challenge», Economist Intelligence Unit white paper 2007 published by the Economist.

тому НМА й інтелектуальна власність можуть стати реальним двигуном сучасної економіки, ключовим фактором фінансового та економічного успіху компанії.

1.3. Стратегія захисту прав промислової власності для Європи. Принципи охорони ППВ були узгоджені на міжнародному рівні ще у XIX столітті¹⁰. Мінімальні стандарти охорони ППВ наприкінці минулого століття були запроваджені Угодою ТРІПС¹¹. У XXI-му столітті стратегія охорони ППВ мусить гарантувати, що Європа має відповідь на виклики глобальної наукомісткої економіки. Система інтелектуальної власності повинна продовжувати діяти як каталізатор для інновацій і сприяти реалізації Лісабонської стратегії. Європейська комісія визначила критерії для досягнення цієї мети: така система повинна мати високу якість, демонструючи суворі стандарти оцінки; бути доступною, балансуючи вартість з якістю і правовою визначеністю; послідовною, маючи загальновизнане тлумачення законів і єдину судову практику; а також збалансованою, гарантуючи достойну винагороду за інтелектуальні надбання та забезпечуючи вільне поширення ідей та інновацій¹².

У той час, як на рівні ЄС уже існує нормативно-правова база щодо деяких ППВ, у галузі патентів ситуація зовсім інша. Очевидно, що доступність, послідовність і баланс між винагородою винахідникам та поширенням ідей могли би бути значно поліпшені шляхом впровадження патентування на рівні Співтовариства та єдиного патентного законодавства.

Загадане Повідомлення окреслює план дій щодо встановлення високоякісної системи промислової власності,

що дозволить Європі максимально реалізувати свій потенціал у вирішенні проблем економічної глобалізації. Стратегія доповнює Повідомлення про патентну систему в Європі¹³, але розглядає це питання більш широко, звертаючись до ППВ у горизонтальному порядку. Висока якість гарантування прав є найважливішою вимогою для всіх аспектів системи: підтримки бізнесу, зокрема й МСП, сприяння передачі знань і ефективному здійсненню прав у боротьбі з контрафакцією та піратством. Тільки з якісною системою ППВ Європа зможе отримати вигоду від нових можливостей у глобальній економіці та виконувати свої зобов'язання. Ця теза повною мірою стосується й України.

Елементи цієї комплексної стратегії є взаємозалежними та взаємодоповнюваними, але не вичерпними. Співтовариство є компетентним у питаннях розробки важливих політик, тому для Комісії особливо важливим є надання допомоги в пошуку шляхів просування ідей. Однак, відповідальність за успіх спільної справи несуть усі. У контексті Лісабонської угоди державам-членам варто брати до уваги цю стратегію при розробці своєї власної стратегії, розглядаючи, зокрема, можливості для спрощення і, відповідно, кращого регулювання. Аналогічним чином інші зацікавлені сторони, такі як винахідники, університети, підприємства та кінцеві користувачі, також відіграють важливу роль, а тому повинні здійснювати свідоме управління ППВ.

2. Якість прав промислової власності. Високоякісні системи ППВ мають досягати визначених цілей стимулювання інновацій і поширення

¹⁰ Paris Convention for the Protection of Industrial Property (done in Paris 1883, last revised Stockholm 1967).

¹¹ Trade-related aspects of intellectual property rights, see: http://www.wto.int/english/docs_e/legal_e/27-trips_01_e.htm.

¹² «An innovation-friendly, modern Europe» COM(2006) 589 final.

¹³ «Enhancing the patent system in Europe» COM(2007) 165 final.

нових технологій і знань. Це розуміння виходить за межі технічної та юридичної оцінки впливу певних прав на економіку. Висока якість ППВ означає не лише винагороду за винаходи, що відповідають вимогам законодавства й мають важливе значення для гарного функціонування системи, а й гарантію зручного доступу до інформації про ці права для бізнесу та суспільства.

2.1. Патенти. Якість патентів у Європі вважається достатньо високою. Проте, зацікавлені сторони стурбовані підтримкою та поліпшенням якості патентів у Європі, а також уникненням недоліків інших патентних відомств¹⁴. Подібну заклопотаність виявляє і Європейський Парламент¹⁵. Наприклад, велика кількість патентних прав, які перетинаються, може створити додаткові бар'єри на шляху комерціалізації нових технологій, що вже існують у «патентних заростях»¹⁶. Низька якість ППВ також може спричинити появу «патентних тролів»¹⁷, які виникли в судовій системі США [7]. Зазначене явище набуває поширення і в Україні.

Європа не є винятком зі світової тенденції постійного зростання кількості патентних заявок. У 2006 році

кількість патентних заявок, поданих до Європейського патентного відомства (ЄПВ) за рік, уперше досягла позначки 200 000 і зросла на 5,6 %¹⁸. Заявки також стають все більш об'ємними: за останні 20 років кількість претензій і сторінок, які містить кожна заявка, подвоїлася¹⁹. Збільшення кількості та складності патентних заявок у всьому світі призвело до зростання резервів відкладених заявок²⁰ і збільшення ринкової невизначеності, викликаной, серед інших факторів, також і наявністю невикористаних патентів. Крім цього, велика кількість патентів оприлюднена на умовах прайор-арт²¹ різними неєвропейськими мовами, такими як китайська й корейська. Разом із збільшенням числа патентних заявок у нових галузях технологій, ці тенденції створюють нові виклики для патентних відомств. До того ж, існує необхідність розширення доступу до патентної інформації для компаній та інноваторів.

Дуже важливо, щоб патенти видавалися лише на ті винаходи, що роблять справжній внесок у розвиток технологій. Надання патентних прав незграбним винаходам матиме яскраво негативний вплив, призводитиме до економічної та правової невизначеності.

¹⁴ Consultation and public hearing on future patent policy in Europe in 2006.

http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/hearing/preliminary_findings_en.pdf

¹⁵ «Policy options for the improvement of the European patent system» — a study requested by the Science Technology Options Assessment (STOA) group in the European Parliament at http://www.europarl.europa.eu/stoa/publications/stoa16_en.pdf.

¹⁶ A patent thicket refers to the potential problem that due to the high number of patents associated with a particular product or technology, innovation in the sector is slowed down because of fear of hold-up and patent infringement litigation.

¹⁷ «Patent trolls» are patent owners whose main business is to use patent rights to threaten companies with infringement actions to obtain an interlocutory injunction and extract license fees from third parties.

¹⁸ EPO Annual Report 2006 at <http://www.epo.org/about-us/office/annual-reports/2006.htm>.

¹⁹ «When small is beautiful: measuring the evolution and consequences of the voluminosity of patent applications at the EPO», Eugenio Archontopoulos et al. Information Economics and Policy, Vol. 19, No. 2 (June 2007).

²⁰ There are as many as 10 million unexamined patents in the world, and at the EPO, the number of pending examination procedures reached 304100 in 2006, a rising from 285400 in 2005.

²¹ Prior art is the information made available to the public before a given date that is relevant to the originality of a patent application, and therefore the scope of the patent rights that should be granted.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

ності. ЄПВ «підіймає планку» з огляду на рівень своєї майбутньої завантаженості, а тому патентні відомства в Європі повинні працювати спільно, наприклад, у напрямі підтримки високої якості ППВ, та уникати видачі патентів у галузях, де патентування не є можливим, таких як програмне забезпечення та методи ведення бізнесу. Експерти також повинні бути в курсі останніх подій у своїй галузі завдяки безперервному професійному розвитку. Крім цього, патентні відомства мають рішуче відхилити ті заявки, котрі не піддаються обліку й користь від яких важко оцінити. Зацікавлені сторони також мають брати участь у процесі добору достойних патентних заявок і перешкоджати надходженню до патентних відомств заявок, які не містять наукової новизни. Такі ініціативи, як схеми експертної оцінки патентів незалежними фахівцями та запровадження кодексів найкращої практики для підвищення рівня якості заявок на винаходи, є прямими шляхами до покращення якості патентних прав на тлі зростання попиту.

Корисні моделі, що існують у 12 державах-членах ЄС (Австрії, Бельгії, Німеччині, Греції, Данії, Ірландії, Іспанії, Італії, Нідерландах, Португалії, Фінляндії та Франції), подібно до патентів, надають власникові виключне право на технічні винаходи, але вони мають коротшу тривалість життя, ніж патенти. Винахід, який претендує на захист правом корисної моделі, повинен бути новаторським, але, загалом, вимоги до рівня наукової новизни є більш ліберальними, ніж для патентів. Корисні моделі та національні патенти, що видаються у державах-членах ЄС, не потребують ретельної оцінки наукової новизни, а тому є досить швидким шляхом набуття захисту прав промислової власності. Водночас,

вони забезпечують нижчу якість охорони, ніж патенти, і тому їх використання може збільшити правову невизначеність. Останнім часом ці проблеми стали особливо гострими й в Україні.

Як результат, Комісія бере на себе зобов'язання:

- *розпочати всебічне дослідження якості патентів для аналізу ризиків низької якості прав промислової власності та розробити шляхи їх уникнення в Європі;*
- *дослідити можливі ризики, пов'язані з невикористаними патентами, зокрема й оцінку причин їх появи, та запропонувати засоби правового захисту.*

Держави-члени, що практикують використання корисних моделей і патентів, які не потребують оцінки винахідницького рівня, заохочуються до оцінки їх внеску у розвиток інновацій.

2.2. Торговельні марки. Європа перебуває в залежності від потужних брендів²². Це вимагає сильного захисту торгової марки, що буде ефективним у боротьбі проти неправильного ліцензування, нечесного чи неправомірного використання або інших пошумів.

Процедури реєстрації, й експертиза торгових марок також, мають відповідати високим стандартам якості, зокрема, для того, щоб у результаті реєстрації торгова марка отримала охорону, що відповідає очікуванням клієнтів. Вони повинні бути прозорими, надійними, послідовними та доступними для бізнесу. На рівні ЄС Управління гармонізації внутрішнього ринку (УГВР) проводить обстеження задоволеності користувачів. Аналіз показує зростання загальної задоволеності агентів і власників, зменшення кількості скарг та підвищення ефективності їх вирішення. Однак існують можливості для поліпшення процеду-

²² Paris Convention for the Protection of Industrial Property (done in Paris 1883, last revised Stockholm 1967).

ри розгляду скарг, зокрема, в напрямі забезпечення їх своєчасності. Крім цього, незважаючи на широке використання електронних бізнес-інструментів, їхні швидкість і надійність також могли б бути вищими. У відповідь УГВР вже розробило систему менеджменту якості, запровадило Статут сервісу, у якому визначені аспекти діяльності організації, на які можуть розраховувати користувачі, і має амбіції стати повноцінною «електронною організацією»²³.

Держави-члени ЄС вже понад 15 років мають уніфіковану практику реєстрації торгових марок. Водночас, національні і міжнародні права захисту торгових марок співіснують на рівні спільноти більше ніж 10 років [8]. Хоча система охорони торгових марок демонструє явні успіхи, настав час для її загальної оцінки.

Як результат, Комісія оцінюватиме загальний функціонал систем захисту торгових марок як національних, так і на рівні ЄС. Оцінка передбачає аналіз впливу систем захисту торгових марок в ЄС на всі зацікавлені сторони та може слугувати основою для майбутнього дослідження загальноєвропейської системи захисту торгових марок і розширення співробітництва між УГВР і національними відомствами.

2.3. Інші права промислової власності. Крім торгових марок, існують ще й інші системи охорони ППВ на рівні Співтовариства. Загальноєвропейська система промислових зразків

була створена ще в 2003 році²⁴ і сьогодні пропонує охорону в третій країнах після приєднання в 2008 році ЄС до Женевського акта Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових зразків. Хоча національне законодавство з питань промислових зразків значною мірою узгоджене з Директивою про промислові зразки²⁵, прийняття пропозиції щодо лібералізації вторинного ринку запасних частин²⁶ забезпечило б більш послідовну систему в умовах єдиного ринку. Беручи до уваги покращення та відносну новизну системи охорони промислових зразків у ЄС, Комісія наразі не має наміру досліджувати систему охорони промислових зразків.

Серед європейських систем охорони, що були створені раніше, варто згадати систему географічних зазначень і систему охорони прав на сорти рослин. ЄС пропонує системи реєстрації географічних зазначень для вина, сільськогосподарської продукції та продовольства шляхом гарантування захищених позначень походження, а також захищеного географічного зазначення, що також поширюються на спиртні напої²⁷. Ці системи гарантують споживачам, що вони купують оригінальний продукт, якому притаманні особливості та репутація регіону походження. Системи захисту географічних зазначень мають різні функції та завдання із системами захисту торгових марок. Однак, обидві системи спрямовані на захист назви продукту від неправомірного викори-

²³ Eurobrand2007 Study at <http://study.eurobrand.cc/valueranking2007>.

²⁴ See for details the OHIM website: <http://oami.europa.eu/en/userscorner/default.htm>.

²⁵ Council Regulation (EC) No 6/2002 of 21 December 2001 on Community designs OJ L 3. — 5.1.2002. — P. 1.

²⁶ Directive 98/71/EC of 13 October 1998 on the legal protection of designs OJ L 289, 28.10.1998. — P. 2.

²⁷ «Proposal for a Directive of the European Parliament and the Council amending Directive 98/71/EC on the legal protection of designs» COM (2004) 582 final.

²⁸ Protection is available by three Regulations covering wines (Council Regulation (EC) № 1493/1999 OJ L 179 14.7.1999, p.1), spirits (Council Regulation (EC) № 110/2008 OJ L 39, 13.2.2008, p.16) and agricultural and food stuff products (Council Regulation (EC) № 510/2006 OJ L 93 31.3.2006. — P. 12).

стання та наслідування. Наразі Комісія проводить пост-фактум оцінку застосування системи для сільськогосподарської продукції з 1992 року, відносно з торговельними марками є частиною дослідження. У 2008 році була опублікована Зелена книга політики з якості продукції аграрного сектора, покликана консультувати зацікавлені сторони з питань стандартів продукції, вимог до виробництва і схем гарантування якості, сприяти подальшому розвитку системи географічних зазначень. Крім цього, Комісія розмірковує над тим, як забезпечити захист географічних зазначень для не-сільськогосподарської продукції, щоб принести користь виробникам з європейських і третіх країн.

Для системи прав на сорти рослин Європейське відомство з питань охорони прав на сорти рослин, яке надає захист прав на сорти рослин, проводить оцінку її ролі та рівня імплементації. Потреба в загальній оцінці законодавства ЄС щодо прав на сорти рослин може потребувати оцінки законодавства про збут насіння та рослин, насінневого матеріалу, яке також пов'язане з правами на сорти рослин.

Як результат, Комісія бере на себе зобов'язання:

- опублікувати Зелена книгу політики з якості продукції аграрного сектора, що міститиме положення про географічні зазначення;
- провести оцінку, включаючи громадські консультації, рівня захисту географічних зазначень для не-сільськогосподарської продукції.

2.4. Захист прав промислової власності та конкуренція. Сприяння інноваціям та забезпечення економічного зростання є спільними цілями ППВ та конкурентного права. Сильний за-

хист ППВ повинен супроводжуватися суворим застосуванням правил конкуренції.

Існування та втілення ППВ не є несумісними із законодавством про конкуренцію. Тільки у виняткових випадках реалізація права на промислову власність є порушенням правил ЄС про конкуренцію, зокрема, якщо компанія має домінантне становище на ринку і її поведінка може призвести до знищення конкуренції на відповідному ринку. Суд першої інстанції затвердив обставини, за яких, наприклад, відмова в наданні ліцензії може мати обтяжливі наслідки, а саме: коли ліцензія, на яку отримано відмова, необхідна, щоб конкурувати на вторинному ринку; коли конкуренція на вторинному ринку, ймовірно, буде усунена; коли нові продукти, на які є споживчий попит, позбавлені можливості вийти на ринок²⁸.

Сфери перетину конкурентного права з правом промислової власності мають вирішальне значення в питаннях формування стандартів. Однак, практика формування стандартів робить позитивний внесок в інновації та економічний розвиток. Тим не менш, для того, щоб уникнути можливого спотворення конкуренції, встановлення стандартів має здійснюватися відкрито та прозоро²⁹. Прикладом такого спотворення можуть бути «патентні засідки», коли власник запатентованої технології, що має важливе значення, штучно роздуває вартість свого патенту, умисно приховуючи його впродовж усього процесу встановлення стандартів.

Організації, котрі встановлюють стандарти, можуть зобов'язати винахідників заявити про свої патентні заявки й отримані патенти до впровадження стандарту або ж розкрити суть вина-

²⁸ Judgment of the Court of First Instance (Grand Chamber) of 17 September 2007, Microsoft v Commission, Case T-201/04.

²⁹ Commission Notice — Guidelines on the applicability of Article 81 to horizontal co-operation agreements, OJ C 3, 6.1.2003. — P. 2.

ходу на справедливих, розумних і недискримінаційних умовах (FRAND)³⁰. Деякі відомства також запровадили правила, відповідно до яких власники потенційно важливих для стандарту технологій мають оголосити максимальні ставки роялті, що їх вони будуть стягувати, якщо їхні технології стануть частиною стандарту [9]. Комісія закликає європейські організації зі стандартизації докласти максимум зусиль, аби зробити цю політику ефективною.

Правила, що вимагають попереднього оприлюднення максимальних ставок роялті, не повинні злочинним чином занижувати вартість відкриттів. Однак, власне вони не є антиконкурентними. Насправді, за відповідних обставин, вони можуть мати потенціал, щоби бути проконкурентними, зумовивши попереднє змагання, засноване на технічних особливостях і вартості технологій. У такому випадку кінцевим бенефіціаром буде споживач, оскільки попередня конкуренція знизить ризик пост-фактного підвищення ціни. Незважаючи на це, зазвичай, конкурентне законодавство має другорядну роль у формуванні

стандартів, і радше дає вказівки щодо того які елементи можуть бути чи не бути антиконкурентними. Кожна галузь промисловості має самостійно обрати схему, що найкраще задовольняє її потреби в межах описаних параметрів³¹.

Як результат, Комісія бере на себе зобов'язання:

- *провести фактичне дослідження, щоб проаналізувати взаємозв'язок між правами інтелектуальної власності та стандартами у просуванні інновацій³²;*
- *ухвалити консультативний документ з питань стандартизації в сфері інформаційних і комунікаційних технологій в першому кварталі 2009 року, що міститиме роз'яснення того, як стандарти пов'язані з правами промислової власності в цьому секторі.* ♦*

Список використаних джерел

1. *Guidance for the development of an intellectual property (IP) strategy in countries in transition : Version One. Prepared by the Division for Certain Countries in Europe and Asia World Intellectual Property Organization.*
2. *Крехівський О. В. Сучасні національні інноваційні стратегії: методологія і практика розробки: наукова доповідь / О. В. Крехівський, О. Б. Саліхова. — К. : Фенікс 2009. — 56 с.*

³⁰ General Guidelines for the Cooperation between CEN, Cenelec and ETSI and the European Commission and the European Free Trade Association, signed on 28 March 2003, OJ C 91, 16.04.2003, p.7.

³¹ For example, in some circumstances, royalty-free licenses can be effective in promoting wide take-up of standards in areas where strong network effects apply.

³² «Towards an increased contribution from standardization to innovation in Europe» COM(2008) 133 final.

* Закінчення статті у наступному номері.

3. *Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / авт.-упоряд. : Г. О. Андрощук, І. Б. Жилияєв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко. — К. : Парламентське вид-во, 2009. — 632 с.*
4. *Законодавче регулювання інноваційної діяльності в Європейському Союзі та державах-членах ЄС / за ред. Г. Авігдора, Ю. Капіци. — К. : Фенікс, 2011. — 704 с.*
5. *Див. результат окремого дослідження : Андрощук Г. О. Національні стратегії інтелектуальної власності: досвід Фінляндії / Г. О. Андрощук // Теорія і практика інтелектуальної власності. — 2012. — № 1. — С. 13–23.*
6. *Федулова Л. І. Інноваційна політика : підручник // Л. І. Федулова, А. А. Мазаракі, Г. О. Андрощук. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. — 604 с.*
7. *Див. результат окремого дослідження: Андрощук Г. Патентный троллинг против инноваций: практика США / Г. Андрощук // ИС. Промышленная собственность. — 2013. — № 4. — С. 66–74.*
8. *Див. результат окремого дослідження: Андрощук Г. О. Правова охорона торговельних марок в країнах Європейського Союзу: основні засади / Г. Андрощук // Юридичний журнал. — 2012. — № 10(124). — С. 106–112.*
9. *Див. результат окремого дослідження: Андрощук Г. О. Концепція FRAND-ліцензування як баланс інтересів патентовласників та користувачів / Г. О. Андрощук // IV Міжнародна науково-практична конференція «Роль і значення інтелектуальної власності в інноваційному розвитку економіки», (м. Київ, 12–14.11.2012 року).*
10. *Див. результат окремого дослідження: Андрощук Г. О. Правова охорона комерційної таємниці у країнах Європейського Союзу / Г. О. Андрощук // Теорія і практика інтелектуальної власності. — 2012. — № 5. — С. 27–37; № 6. — С. 49–58.*
11. *В Стамбуле открылся седьмой Глобальный конгресс по борьбе с контрафакцией и пиратством [Электронный ресурс]. — Режим доступа к ресурсу : http://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2013/article_0010.html.*
12. *Див. результат окремого дослідження: Андрощук Г. О. Реформа права інтелектуальної власності в Європейському Союзі: стратегічні напрями / Г. О. Андрощук // Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні : VI Міжнародний бізнес-форум (Київ, 22.03.2013 року) / відп. ред. А. А. Мазаракі. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. — С. 15–21.*
13. *Локтєв В. ...І про науку в Україні можна забути [Електронний ресурс] / Вадим Локтєв. — Режим доступу до ресурсу : http://dt.ua/SCIENCE/i_pro_nauku_v_ukrayini_mozhna_zabuti__97443.html.*
14. *Україна — у ТОП-50 найінноваційніших країн світу [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу : http://www.ukrinform.ua/ukr/news/ukrainna_potrapila_do_spisku_naybilsh_innovatsiynih_kraiin_1793373.*

Надійшла до редакції 11.06.2013 року